

NORVEGIJOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS DARBUOTOJŲ PRAKTIKA SU LIETUVIŲ ŠEIMOMIS: KO TIKĖTIS IR KAIP PASIRUOŠTI ŠEIMAI

LEDA NORGIALIENĖ

„STIFTELSEN FOSSUMKOLLEKTIVET“ (KOLEKTYVINIS FONDAS „FOSSUM“),
NORVEGIJA

Anotacija. Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnybos darbuotojų praktika su lietuvių šeimomis – vis didesnio susidomėjimo sulaukianti tema socialinio darbo srityje. Šios temos tinkamumas grindžiamas didėjančiu skaičiumi Lietuvos šeimų, kurios kreipiasi pagalbos į Norvegijos vaiko teisių apsaugos tarnybas dėl įvairių priežasčių, įskaitant ekonominę migraciją, smurtą šeimoje, prievartą prieš vaikus. Tyrimu siekiama išnagrinėti Norvegijos vaiko teisių apsaugos darbuotojų praktiką bendraujant su lietuvių šeimomis ir tai, kiek jų požiūris yra kultūriškai jautrus ir kiek tokiu požiūriu grindžiami jų veiksmai efektyvūs.

Reikšminiai žodžiai: lietuvių šeimos, Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnyba, darbas su šeimomis, kultūriniai skirtumai, kultūrinis jautrumas, socialinio darbo praktika.

ĮVADAS

Šio tyrimo aktualumą pabrėžia tai, kad socialinio darbo praktika vis labiau internacionalizuojasi ir tampa daugiakultūrė. Nagy'io ir Falk (2000) atliktas tyrimas rodo, kad reikia kurti naujus metodus, siekiant įtraukti tarptautines arba tarpkultūrines perspektyvas ir turinį į pagrindinę socialinio darbo švietimo kryptį, ir labiau specializuotas profesines programas. Vaiko teisių apsaugos darbuotojai turi turėti reikiamų žinių,

įgūdžių ir požiūrį, kad galėtų efektyviai dirbti su skirtingų kultūrinių sluoksnių asmenimis ir šeimomis. Tyrimu siekiama papildyti šios srities žinias, nagrinėjant konkrečius iššūkius ir galimybes, susiklostančius Norvegijos vaiko teisių apsaugos darbuotojų ir lietuvių šeimų sąveikos kontekste.

Ankstesni tyrimai parodė, kad kultūriniai skirtumai gali kelti iššūkių socialinio darbo praktikoje, įskaitant bendravimo sunkumus, skirtingą požiūrį į vaikų auklėjimą ir kultūrinį šališkumą. Tačiau yra nedaug tyrimų, kuriuose daugiausiai dėmesio skiriama Norvegijos vaikų teisių apsaugos tarnybos darbuotojų praktikai su lietuvių šeimomis. Šiuo tyrimu siekiama užpildyti minėtą žinių spragą ir prisidėti prie kultūriškai jautrių ir efektyvių socialinio darbo praktikų kūrimo tarptautinės migracijos kontekste.

Siekiant atskleisti, kas jau yra ištirta kitų šalių kontekstuose, galima atsižvelgti į tyrimą Hellando (2020), kuris, savo darbe tirdamas Norvegijos, Čekijos, Lietuvos, Lenkijos, Rumunijos ir Rusijos vaiko teisių apsaugos sistemas, pastebėjo, kad labai skiriasi Norvegijos ir kitų pasirinktų šalių sistemos. Pavyzdžiui, Norvegijoje vaikai gyvena alternatyviose šeimose, o kitose Rytų Europos šalyse, nors ir stengiamasi pakeisti sistemą, vis dar daug vaikų gyvena institucijose. Tyrimas taip pat parodė, kad didžioji dalis kritikos Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnybai (toliau – NVTAT) kyla dėl nuoseklios vaiko teisių apsaugos praktikos, kai supažindinant vaikus su jų teisėmis naudojama mažiau diskrecijos, t. y. su vaikais nuo mažens atvirai kalbama apie moters ir vyro skirtumus, kaip negalima liesti vieniems kitų, ką ir kam galima liesti, kaip aplinkiniai arba šeimos nariai turėtų elgtis vieni su kitais (smurto ir kiti atvejai).

Šio straipsnio tikslas – atskleisti lietuvių, gyvenančių Norvegijoje, požiūrį ir patirtis, susijusias su Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės specialistų darbo praktika su lietuvių šeimomis. Tikslui pasiekti numatyti šie uždaviniai: 1) išskirti priežastis, kurios turi įtakos lietuvių šeimų kontaktui su NVTAT darbuotojais; 2) identifikuoti lietuvių šeimų požiūrį į NVTAT, atlikti tyrimą siekiant išsiaiškinti, kokios pagalbos ir požiūrio tikisi lietuvių šeimos, bendraudamos su Norvegijos vaiko teisių

apsaugos ir gerovės tarnybos darbuotojais. Straipsnyje keliamas problemiškas klausimas – kaip Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnyba dirba su lietuvių šeimomis?

NORVEGIJOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR GEROVĖS INSTITUCIJOS KONSTRUOJAMA BAIMĖ

Aure ir Daukšas (2020) savo straipsnyje siekė išsiaiškinti, iš kur kyla lietuvių jaučiama NVTAT baimė. Jie aprašė atvejį, kai 3 metų lietuvių mergaitė buvo paimta iš darželio apklausti dėl auklėtojos pranešimo, kuriame ji išreiškė susirūpinimą dėl neaiškių žymių ant vaiko kūno. Nustatė, kad smurtinių apraiškų nėra, vaikas buvo tą pačią dieną grąžintas šeimai, bet visa lietuvių bendruomenė jautė ir tarpusavyje dalijosi mintimis, persmelktomis nepasitikėjimo ir baimės dėl savo vaikų. Aure ir Daukšo (2020) straipsnyje išskirta, kad 2016 m. 81 % NVTAT darbo su šeimomis praktikos buvo pagalba namuose ir 19 % – paėmimo iš šeimos atvejų, bet šeimos daugiausia nerimauja ne dėl teikiamos pagalbos, o dėl vaikų paėmimo iš šeimos. Dažniausiai vaikai paimami iš šeimų, kai tai būna susiję su ikimokyklinių, ugdymo įstaigų arba pačių jaunuolių pranešimu apie galimą arba esamą grėsmę. NVTAT privalo nuodugnai išsiaiškinti, ar yra pagrindo nerimauti ir toliau tirti situaciją, kuri sukėlė nerimą.

Pasak Križ ir Skivenes (2010), didžiausi barjerai, kurie trukdo šeimoms nejausti baimės ir integruotis, yra trūkstamos kalbos žinios, sistemos ir visuomenės nesupratimas, kitoks požiūris į tėvystę. Kai tėvai negeba kalbėti šaliai, kurioje gyvena, kalba, tuomet jiems sunkiau suprasti aplinką, dažniau linkstama manyti, kad apie juos kalba blogai dėl negebėjimo suprasti, apie ką kalbama, sunkiau bendrauti su vaikų ugdymo įstaigomis, medicinos priežiūros specialistais, gali būti problemiška paaiškinti tam tikrus dalykus ir kilti nemalonių nesupratimų. Taip pat sunku mokytojams nustatyti vaiko mokymosi gebėjimus, nes sudėtinga pastebėti, ar vaikas išties nemoka tam tikrų dalykų, ar tai – tik kalbos raiškos trūkumas. Sistemos ir visuomenės nesupratimas – tai, pavyzdžiui, tėvų patiriami sunkumai, kai reikia kokios nors su šeimos

reikalais susijusios pagalbos ir jie nežino, į ką kreiptis, atvejai, kai tėvams sunku suprasti mokyklos sistemą, kuriai būdingi, atrodo, tokie paprasti dalykai kaip namų darbai, mokyklos bei užklausinė veikla. Kitokį požiūrį į tėvystę rodo tai, kad dauguma tėvų nežino, kaip auklėti vaikus kitoje visuomenėje. Tautinės mažumos dažnai turi kitokį supratimą apie vaikų auklėjimą, ir jis kartais būna nepriimtinas gyvenamojoje šalyje. Tai kelia sunkumų, nes vaikams mokykloje pasakojama, kaip tėvai turėtų elgtis, o namuose iškyla tėvų autoriteto klausimas. Vaikai ima auklėti savo tėvus, grasinti paskusti NVTAT, tėvai ima nepasitikėti savimi ir aplinka.

NORVEGIJOS IR LIETUVOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR GEROVĖS SISTEMŲ SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI

Šiame skyriuje aptariamoje mokslinėje literatūroje vartojami skirtingi terminai – „vaiko teisių apsaugos darbuotojai“ arba „socialiniai darbuotojai“. Nors jie įvardyti skirtingais terminais, socialiniai darbuotojai yra Vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnybos darbuotojai. Įvairių tyrimų autoriai juos įvardija skirtingai. Pasak Vaiko teisių ir šeimos departamento (Barne- og familiedepartementet, 2023), vaiko teisių apsaugos darbuotojais gali dirbti asmenys, turintys socialinių mokslų išsilavinimą: vaiko teisių apsaugos pedagogai, socionomai, socialiniai darbuotojai, psichologai ir kt. Lietuvoje vaiko teisių apsaugos specialistais taip pat gali dirbti socialinių mokslų srities atstovai, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

NVTAT veikla yra nukreipta į paslaugas šeimai, vaikai į jos sistemą įtraukiami ir kaip atskiri asmenys, ir kaip jų šeimos nariai. NVTAT tikslas yra teikti pagalbą ir paslaugas vaikams, joje palaikomas terapinis požiūris: tėvai nukreipiami keisti savo gyvenimo būdą, kad išvengtų vaikų apgyvendinimo ne namuose. NVTAT įsikišimo slenkstis yra žemas. Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo vykstančių politinių procesų ir vaiko teisių apsaugos praktikų raidą galima apibendrinti trimis etapais: „valstybės ir visuomenės iniciatyvos pertvarkant sistemą (1990–2004 m.) įsisavinimas, struktūrinių fondų lėšos institucionalizacijai remti (2005–2014 m.) ir dėl visuomenės spaudimo nulemta vaiko

teisių apsaugos reforma (2015 m. – iki dabar).“ (Tamutienė ir Snieškienė, spaustuvėje, p. 5). 2015 m. Matuko tragedija, sulaukus visuomenės spaudimo, nulėmė pokyčius, ir, pagal naująją reformą, be fizinio, psichologinio ir seksualinio smurto draudimo, pridėta prievolė „neapleisti“ vaiko ir jo poreikių. Nors, remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba (toliau – VTAT) yra nukreipta į rizikingų situacijų valdymą ir prevenciją, po šios reformos ji tapo labiau nukreipta į paslaugų šeimai ir vaikui teikimą. Lietuvoje VTAT slenkstis yra aukštesnis nei Norvegijoje, bet ties tuo nuosekliai dirbama. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl lietuvių šeimos, emigravusios į Norvegiją, išsigąsta tarnybos siūlomos pagalbos.

Pasak Tamutienės (2018), vaiko paėmimas iš šeimos Lietuvoje išlieka priklausomas nuo specialisto subjektyvaus sprendimo, todėl gali būti pavėluotas arba per ankstyvas, t. y. galimas pavojus gali būti nuvertintas arba pervertintas. Šis tyrimas taip pat parodė, kad specialistai neatima vaikų iš biologinių šeimų be svarių priežasčių, įvertina aplinką, gyvenimo sąlygas, analizuoja situaciją ir dažniausiai tariasi su kolegomis, kad teisingai įvertintų vaikui kylančią grėsmę. Gražinant globojamą vaiką įvertinamos tėvų pastangos, vertinama, kaip jie vykdo išsipareigojimus, ir po vaiko gražinimo į šeimą ji visada dar ilgą laiką stebima. Lietuvoje, pasak šio tyrimo dalyvių, VTAT socialiniai darbuotojai jaučia didelį spaudimą dėl vaiko, paimto ir nepaimto iš šeimos, bet sprendimą dėl vaiko paėmimo dažnai nulemia darbuotojo asmeninis požiūris į tai, ar vaikas turi augti šeimoje bet koku atveju, ar socialinę riziką patiriančioje šeimoje vaikas augti negali. Minėtas tyrimas parodė, kad Lietuvos žiniasklaidoje taip pat formuojamas neigiamas požiūris į VTAT ir tai apsunkina pastarosios darbą su šeimomis. Lietuvoje, kaip ir Norvegijoje, siekdami apsaugoti vaiko interesus, VTAT specialistai žiniasklaidoje negali apginti savo vardo. Šis tyrimas taip pat atskleidė, kad Lietuvos politika trukdo VTAT specialistams vykdyti tiesiogines pareigas: dėl vaikų globos deinstitutionalizacijos neleidžiama paimti vaikų iš šeimos, nes jie nepriimami į globos namus.

Kiekvienoje šalyje vyrauja savas supratimas apie tinkamą ir gerą vaikų priežiūrą. Iki 1972 m. Norvegijoje buvo normalu ir teisėta bausti

vaikus fiziškai (Tessem, 2015). Kadangi tėvai nesuprato ir piktinosi pakeitimais, 1987 m. buvo įstatymais įtvirtinta nuostata dėl smurto prieš vaikus. Nors Norvegijoje fizinės bausmės neteisėtos, daugelyje šalių tai vis dar normalu. Jungtinės Tautos 1989 m. patvirtino valstybės atsakomybę už vaiko apsaugą nuo įvairiausio fizinio, psichologinio, seksualinio smurto, nepriežiūros, grubaus elgesio arba išnaudojimo (Vaiko teisių konvencija, 1995, 19 str.). Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, pagal Konvenciją, valstybė, iškilus minėtiems pavojams, privalo apginti vaiką nuo tėvų, teisėtų globėjų arba kitų globojančių asmenų. Pasak Sakalausko ir Ūselės (2007), 2001 m. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas (toliau – Komitetas) pateikė savo išvadas dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimo Lietuvoje. Jose Komitetas išreiškė susirūpinimą, kad Lietuvos šeimose ir institucijose yra plačiai vykdomos fizinės bausmės vaikams, o pati visuomenė tai toleruoja. Komitetas paragino imtis teisinių priemonių užkirsti kelią bet kokioms fizinėms bausmėms, skatinti žmonių sąmoningumą ir šviesti apie smurto žalą vaikams ir jų raidai. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto išvadamis dėl Lietuvos įžanginės ataskaitos (2001, cit. iš Sakalausko, 2001), ši problema ataskaitoje nebuvo paminėta, o į tai atkreipė dėmesį tik nevyriausybines organizacijos, dirbančios su VTAT. 2005 m. LR Vyriausybės patvirtintoje Vaiko gerovės valstybės politikos strategijoje buvo numatyta parengti įstatymą, kuriuo būtų draudžiamas smurtas prieš vaikus, tačiau patvirtinus Smurto prieš vaikus prevencijos programą apie tai nebebuvo užsiminta. Nors 1996 m. priimtame LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme pasisakoma prieš smurtą prieš vaikus, jame neapibrėžiama tiksli „smurto“ sąvoka, tik įvardijama, kad draudžiama vaiką kankinti, žaloti, žeminti jo garbę ir orumą, žiauriai su juo elgtis. Į šį apibūdinimą neįeina fizinės ir psichologinės bausmės vaikui. Pagal LR baudžiamąjį kodeksą, baudžiami asmenys, sukėlę sunkius ir nesunkius sveikatos sutrikdymus, fizinį skausmą, kuris bent trumpam galėjo sutrikdyti sveikatą. Lietuvoje tik 2017 m. buvo priimta LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisa, kurioje fizinė bausmė apibūdinama kaip „vaiko drausminimas, kai fizinis veiksmas naudojamas fiziniam skausmui, net ir nedideliame, sukelti ar fiziškai kankinti vaiką

arba pažeminti jo garbę ir (ar) orumą. Fizinė bausmė nelaikomos pagal įstatymą skiriamos ar taikomos bausmės ir kitokios teisėtos poveikio priemonės nepilnamečiams.“

Įstatymo įsigaliojimas nereiškia, kad prieš jam įsigaliojant visi žmonės taikė fizines bausmes vaikams, taip pat nereiškia, kad jam įsigaliojus tie, kas jas taikė, staiga nustos. Vis dėlto duomenys rodo, kad šalys, kurios įstatymais įteisino šiuos reglamentus, pasižymi geresniais žmonių neigiamo požiūrio į fizinių bausmių vaikams taikymą rodikliais, taip pat mažesniais atvejų, kai tėvai praktikuoja tokias bausmes, rodikliais.

Hollekim, Anderssenas ir Daniel (2016), analizuodami norvegiškus laikraščius, kuriuose buvo siejamas NVTAT darbas su migrantų šeimomis, atskleidė keturis skirtingus diskursus: 1) vaikų auklėjimo praktikos, kuri siejasi su smurtu ir jėgos demonstravimu, netoleravimas; 2) kiekvienas vaikas yra individualus ir turi lygias teises; 3) gera tėvystė orientuojasi į vaiką ir tarpusavio bendravimas grįstas dialogu; 4) NVTAT yra autoritetinga, bet ir ginčytina šeimos klausimais. Išsiskiria du aspektai. Pirmasis apibūdinamas tuo, kad vaikas yra ašis ir jam suteikiamas aukštesnis moralinis statusas. Kadangi vaikas kaip asmuo yra lygus su suaugusiuoju, tai ir turi būti lygiavertiškai vertinamas, valstybė privalo padėti užtikrinti visas jo kaip žmogaus teises. Antrasis aspektas yra susijęs su tėvais: jie privalo turėti tinkamų vaikų ugdymo įgūdžių. Šiuo atveju atsiranda iššūkių, nes, pagal valstybės nurodomą ugdymo standartą, ne visi tėvai geba suteikti tinkamą priežiūrą ir perduoti ugdytinas vertybes. Tuomet tėvų kultūriniai interesai gali susikirsti su demokratinėmis dešimtmečius formuluotomis Norvegijos žmogaus teisėmis. Tai skatina tėvystės įgūdžių standartizavimo ir homogenizavimo procesus, dėl kurių kai kurios tėvų grupės laikomos nepakankamai užtikrinančiomis gerą vaiko priežiūrą. Priešingai, siekiant skatinti lygybę ir visas šeimas lygiavertiškai įtraukti į visuomenę, kuri tampa vis labiau įvairialypė, specialistams reikia ieškoti alternatyvių būdų tai padaryti, kurie būtų pagrįsti stiprybe, teigiami ir remtūsi smalsumu bei dialogu.

NORVEGIJOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR GEROVĖS TARNYBOS „BARNEVERNET“ POŽIŪRIS Į KULTŪRAS

Norvegijos NVTAT darbuotojų požiūriui į kultūras suprasti reikia trumpai apžvelgti ir šios tautos požiūrį į kultūras. Pasak Sandvold (2021), norvegų identitetas yra sukurtas daugiausia remiantis lygybės jausmu, o grupės ir žmonės, kurie nėra „pakankamai panašūs“ į daugumą, rizikuoja būti marginalizuoti arba diskriminuojami. Gullestad (2006) rašė apie kultūros ir rasizmo suvokimą Norvegijoje: anot jos, rasizacija yra natūralus procesas, o rasizmas yra požiūris su priešiškais ketinimais. „Barnevernet“, t. y. NVTAT, yra Norvegijos pagalbos sistemos dalis ir yra suvokiama kaip daugumos atstovė. Minėti darbuotojai padeda reguliuoti norvegų požiūrį į vaikų auginimą, gerą vaikystę ir vaiko interesų svarbą.

Remiantis statistika (Statista, 2022), 2021 m. į Norvegiją iš Lietuvos atvyko ir ilgalaikiam gyvenimui užsiregistravo 3 010 žmonių, iš Lenkijos – 8 018 žmonių, o atvykusiųjų iš kitų šalių skaičius svyruoja nuo 1 000 iki 13 000 per metus. Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnyba „Barnevernet“ turi sudarytą neigiamą įvaizdį kitose šalyse, todėl aktualu išsiaiškinti, kokie yra vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnybų Norvegijoje ir Lietuvoje skirtumai ir ar šios tarnybos darbuotojai Norvegijoje atsižvelgia į kultūrinius skirtumus, dirbdami su šeimomis iš kitų kultūrų.

Pasak Berg ir Paulsen (2021), didėjant migracijai, vaikų apsaugai kyla vis daugiau iššūkių. Vaiko gerovės darbuotojo užduotis yra įvertinti, ar vaiko globos situacija yra pakankamai gera, o tai padaryti ypač sudėtinga, bendraujant su kitų kultūrų atstovais, dėl skirtingo požiūrio į vaikus ir auklėjimą. Dažnai dilema kyla vertinant, kas yra kultūriškai priimtina priežiūra, o kas yra bloga priežiūra. Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnyba kreipia vis daugiau dėmesio į kultūrų studijas, nes supranta, kad dėl ekonominės padėties į jų šalį atvyksta daug žmonių iš įvairių kultūrų. NVTAT ne kartą buvo apkaltinta, kad į tautinių mažumų šeimas kišasi dažniau nei į norvegų šeimas ir nori paimti jų vaikus, dėl

to kyla didelis tautinių mažumų šeimų nepasitikėjimas tarnyba ir jos bijo kreiptis pagalbos, kai to reikia.

Anot Gjertseno (2010), vaiko teisių apsaugos darbuotojas turi laikytis keleto pagrindinių etikos principų, pagrįstų demokratinėmis ir humanistinėmis vertybėmis. Šiomis vertybėmis vaiko gerovės specialistas turi remtis dirbdamas – turi skatinti pagarbą, lygybę, mokėti tenkinti žmonių poreikius, rūpintis ir suprasti kitą asmenį.

Tai, kas vienoje kultūroje yra normalu, kitose kultūrose gali atrodyti keista, įvairiose kultūrose skiriasi vaiko poreikiai bei auklėjimas. Todėl Norvegijoje tautinių mažumų šeimos gali būti nesuprastos, suvokiamos kaip kitokios ir gali kilti nesusipratimų, jei vaiko teisių apsaugos darbuotojas neįdės pastangų jas suprasti. Remiantis Norvegijos vaiko teisių apsaugos įstatymo 1–7 paragrafais, Vaiko teisių apsaugos ir gerovės tarnyba turi pagal galimybes bendradarbiauti tiek su vaiku, tiek su tėvais. Tėvai yra patys svarbiausi pagalbininkai savo vaikams, ypač kai pastarieji patiria iššūkių. Pasak Studsrød (Studsrød ir kt., 2019), svarbu, kad vaiko gerovės tarnybos pripažintų, jog tėvai gali teigiamai paveikti vaikus, net jei tėvai gali kelti pavojų nustatytai NVTAT tvarkai. Be lygiaverčio bendradarbiavimo pokyčių galima ir nesulaukti, o vaiko teisių apsaugos darbuotojų tikslas yra padėti vaikams ir šeimai. Bendradarbiavimas yra lemiamas veiksnys užtikrinant, kad bus pasirūpinta geriausiai vaiko interesais. Remiantis LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, priimant sprendimus arba imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, svarbiausia – geriausi vaiko interesai. Įstatymas nurodo, kad vaikas turi teisę turėti tėvus, biologinė šeima yra prioritetas, bet nėra apibrėžta, kaip su vaiku ir jo šeima turi bendrauti VTAT.

Ejaz (2021) tyrė NVTAT susitikimus su mažumų šeimomis. Ji atskleidė, kad darbas su mažumų šeimomis ir vaikais sudaro didelę darbo dėl vaiko gerovės dalį, o šeimų ir darbuotojų susitikimai dažnai kelia iššūkių abiem pusėms. Pasak šio tyrimo autorės, dažniausiai mažumų šeimų susidūrimai su NVTAT būna aštresni, nes kyla konfliktų dėl vertybių ir kultūrų skirtumų. Tyrimas taip pat patvirtino anksčiau aprašytą NVTAT darbuotojų žinių apie kultūrų skirtumus trūkumą, o tėvų žinių apie valstybės santvarką stoka kelia jiems baimę ir nulemia sudėtingesnę

bendravimą. Situaciją apsunkina ir kalbos iššūkiai, nes šeimos dažnai naudojami siūloma vertėjo paslauga susitikimuose, o vertėjas jau yra trečias asmuo, kuris ne visada išlieka neutralus.

Alseth ir Flem (2017) pabrėžė socialinio darbuotojo mokymo apie kultūros svarbą vaiko gerovės srityje. Jos ištyrė, kad socialiniai darbuotojai, kurie dabar baigia studijas, praktikuoja darbo lauke, kuriam būdinga globalizacija ir dėl jos kylančios naujos socialinės problemos, augantis nedarbas, didesnė nelygybė ir, be kita ko, dėl dabartinės pabėgėlių krizės didėjančios tautinių mažumų grupės. Dėl demografinių pokyčių ateityje šalyje daugės skirtingų kultūrų žmonių, kuriems reikės teikti socialines paslaugas. Dėl šių priežasčių Norvegijoje 2001 m. buvo įsteigtos socialinio darbo bakalauro studijos su tarpkultūrine ir tarptautine specializacija, siekiant sustiprinti socialinių darbuotojų žinių bazę, reikalingą sprendžiant šiuolaikinėje visuomenėje kylančias problemas. Jau matomas sistemos pokytis, nes yra specialistų, baigusią šią studijų programą, bet siekiama šią mokymo programą vykdyti visose socialinių darbuotojų rengimo įstaigose.

Sandvold (2021) savo darbe teigė, kad per didelis dėmesys kultūrai ir kultūrų skirtumams gali nulemti socialinių problemų sukultūrinimą dirbant su tautinių mažumų šeimomis. Taip pat pabrėžiama, kad kultūrinė kompetencija yra svarbi kultūriškai jautriai vaiko gerovei, tačiau dėl per didelio kultūrinio jautrumo vaiko gerovės specialistų veiksmai gali tapti per daug atsargūs. Vaiko gerovės darbuotojai turi žinoti, kad egzistuoja kultūrų skirtumai, tačiau tai – tik vienas iš visapusiško šeimų padėties supratimo aspektų. Svarbu sugebėti pamatyti šeimas realioje situacijoje, kurioje jos gyvena, ir įvertinti, kokios įtakos šiai situacijai gali turėti kultūriniai aspektai ir struktūrinės sąlygos.

TYRIMO METODOLOGIJA

Siekiant atskleisti lietuvių, gyvenančių Norvegijoje, požiūrį ir patirtis, susijusias su Norvegijos vaiko teisių apsaugos ir gerovės specialistų (ne)atsižvelgimu į kultūrų skirtumus bendraujant su lietuvių šeimomis, buvo pasirinktas kokybinis tyrimo metodas. „Kokybiniai tyrimai

studijuoja dalykus jų natūraliose aplinkose, siekdami suteikti fenomenams prasmes arba interpretuoti juos pagal tai, kokias prasmes jiems priskiria žmonės, interpretuojant neapdorotus duomenis“ (Žydzžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017, p. 22). Hennink ir kt. (2020) išskyrė, kad paprasčiausias metodų taikymas netampa kokybišku tyrimu, bet ryškiausias kokybinių tyrimų bruožas yra tai, kad jie padeda identifikuoti problemas iš tyrimo dalyvių perspektyvos ir suprasti, kokias reikšmes ir interpretacijas pastarieji suteikia elgesiui, įvykiams arba objektams. Tyrimo tikslas buvo atskleisti subjektyvias lietuvių šeimų patirtis bendradarbiaujant su NVTAT, identifikuoti jų požiūrį prieš kontaktą su NVTAT, kontakto metu ir aplinkinių įtaką bendradarbiavimo procesui, taip pat nustatyti, ar tyrimo dalyviai jaučia, kad jų poreikiai buvo atliepti. Todėl pasirinktas tyrimo metodas padėjo tyrėjai geriau įgyvendinti šio tyrimo tikslą bei uždavinius ir atskleisti NVTAT specialistų darbo su lietuvių šeimomis praktiką.

Tyrimas buvo įgyvendintas vadovaujantis grindžiamosios teorijos principais. Pasak Petružytės (2008), pagal grindžiamąją teoriją siekiama sukurti tyrimų taisykles, kurios leistų vystyti teorijas, grįstas empiriniais duomenimis. Grindžiamoji teorija dažniausiai yra nuosekli ir reali, nes rodo socialinę realybę ir veikia praktikoje suteikiant reikšmingų paaiškinimų, interpretacijų bei prognozių. Tyrime taikant grindžiamosios teorijos metodus buvo atliekamas atviras ir ašinis kodavimas. Naudojant atvirą kodavimą buvo nustatytos ir kuo tiksliau identifikuotos tyrimo dalyvių mintys, jos buvo sugrupuotos pagal kategorijas ir subkategorijas. Ašinio kodavimo metu buvo atskleista, kaip straipsnio autorė kategorijas ir subkategorijas susiejo tarpusavyje, sujungdama pagal bendras temas. Tyrimo tikslams pasiekti naudota mišri imties atranka: kriterinė ir patogioji. Pirmame etape tyrimo imtis buvo sudaryta pasirinkus kriterinės atrankos metodą – išsikeltas tyrimo dalyvių būtinų kriterijų sąrašas. Naudoti trys pagrindiniai atrankos kriterijai: šeima, gyvenanti Norvegijoje; šeima, turėjusi kontaktą su NVTAT – byla; šeimos kontaktas su NVTAT pasibaigęs.

Atlikus kriterinę atranką, taikyta patogioji atranka: pirmasis atrankos dalyvis pasirinktas lengviausiai prieinamas, paskelbus paiešką

Norvegijos lietuvių bendruomenės internetinėje grupėje, pagal nustatytus kriterijus.

Tyrimo dalyvių apibūdinimas. Dalyvauti tyrime sutiko 5 šeimų atstovai: moteris (38 metai), byla užbaigta prieš mėnesį, tyrimo dalyvės kodas – TD1; vyras (45 metai), byla užbaigta prieš 3 metus, tyrimo dalyvio kodas – TD2; moteris (35 metai), byla nagrinėjama, tyrimo dalyvės kodas – TD3; moteris (39 metai), byla nagrinėjama, tyrimo dalyvės kodas – TD4; vyras (23 metai), byla užbaigta prieš 1 metus, tyrimo dalyvio kodas – TD5.

Duomenų rinkimo procesas ir metodas. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu (Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, 2017) dėl galimybės, iš anksto numčius temas arba problemas, interviu metu keisti klausimų seką ir formas. Pusiau struktūruotas interviu taikytas dėl šių privalumų: leidžiama diskutuoti pasirinkta tema, apie informantui prasmingus įvykius, suteikiama galimybė šalia pagrindinių iš anksto suformuluotų klausimų kelti informantų atsakymus pagilinančius klausimus, nesiremiant išankstinėmis teorijomis apie duomenis.

Tyrimas organizuotas 2023 m. vasario–gegužės mėn.

TYRIMO REZULTATAI

Šiame skyriuje pristatomi gauti tyrimo apie Norvegijos vaiko teisių apsaugos darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktiką rezultatai. Paėmus interviu iš tyrimo dalyvių ir atlikus ašinę analizę remiantis grindžiamąja teorija, buvo išskirtas fenomenas – NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktika. Atlikus atvirą ir ašinę kodavimą, aprašytos NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos priežastinės, kontekstinės, įsiterpiančios sąlygos ir bendradarbiavimo strategijos bei pasekmės.

LIETUVIŲ ŠEIMŲ SUSIDŪRIMO SU NVTAT PRIEŽASTYS

Išanalizavus tyrimo duomenis išryškėjo šios tapimo NVTAT darbuotojų klientu priežastinės sąlygos: vaiko patirta dėmesio stoka (vaikas jautė šeimos narių dėmesio stoką), vaiko elgesio problemos, tėvų ir vaiko bendravimo sunkumai, tėvų nesutarimai (skyrų atveju), vaiko pagalbos ieškojimas per mokyklos darbuotojus (vaikas kreipėsi pagalbos), tėvų pagalbos kreipimasis, ugdymo įstaigų arba aplinkos žmonių kreipimasis dėl vaikai nesaugios aplinkos.

Interviu metu paprašius papasakoti apie šeimą iki kontakto su NVTAT, atsiskleidė, kad *vaikas jautė dėmesio stoką*. TD1 atviravo, kad vaikas jautė dėmesio stoką bei trūkumą ir kad skundėsi prastu gyvenimu su šeima:

<...> mūsų mažajam, tuo metu kuriam 8 metai, jam dėmesio stoka ir trūkumas. <...> jam yra prastas gyvenimas su mumis.

TD1 paminėjo, kad šeimoje kilo sunkumų dėl *vaiko elgesio problemų*. Tyrimo dalyvė apie savo vaiką sakė:

<...> jisai yra visiškai netramdomas vaikas ir jisai, jeigu nustato kažką, kad jisai yra teisus, jis ir yra teisus, jeigu jis vadovauja, tai jis ir vadovauja žodžiu namuose.

Tyrimo metu buvo atskleistas labai svarbus aspektas – *tėvų ir vaiko bendravimo sunkumai*, kuris aktualus visoms šeimoms, auginančioms vaikus. Moilanen ir kt. (2010) tyrimas atskleidė, kad tėvų ir vaikų santykių kontekstas yra susijęs su savireguliacija ankstyvojoje paauglystėje, tėvų santykių kokybė, o ne tėvų reguliavimas, kaip elgtis, prisideda prie vaiko savireguliacijos gebėjimų, tad anksčiau išskirtos vaiko elgesio problemos gali būti paveiktos mamos ir vaiko bendravimo sunkumų. Tyrimo dalyvė TD1 atskleidė:

Jisai pastoviai, va, sako, kad jisai, sakykim, yra teisus, nusistatęs jis ir neis permušt, neis pakeist niekaip, nu, tiesiog su juo gali bandyt kalbėt gražiai, gali bandyt kalbėt griežčiau, bet rutinos nėra.

TD3 taip pat pasakojo apie komunikacijos su vaiku sunkumus:

<...> šiaip jis – labai geras vaikas, tikrai, bet kai atvykome į Norvegiją, jis tapo uždaresnis. Na, tarkim, jei paprašau padėti buityje, tai viskas gerai, padeda. Bet, tarkim, apie savo dieną jis nepasakoja, kai kažko paklausi, tai paviršutiniškai atsako. Neturim to ryšio, nežinau, ar čia paauglystė, ar kitos problemos.

Interviu metu atsiskleidė, kad **tėvų nesutarimai** buvo priežastis tapti NVTAT klientais. TD2 dalijosi:

Mūsų skyrybos nebuvo gražios. Nors ir stengiausi dėl vaikų, bet ji daug kuo mane kaltino ir įvairių dalykų šnekėjo vaikams, kad prisiteistų globą ir gautų daugiau finansinės naudos iš manęs ir valstybės. Nebuvo kitos išeities, tik kreiptis į „Barnevernet“.

Iš pateikto TD2 pasakojimo matyti, kad **tėvai kreipėsi pagalbos** į NVTAT. Tai patvirtino ir kiti tyrimo dalyviai. TD1 pasakojo pasinaudojusi patarle „Kas pirmesnis – tas gudresnis“, siekdama užbėgti už akių aštresniam įsikišimui į šeimą:

Aš manau, kad reikia kreiptis, jeigu jis nori, į „Barnevernet“, sakau: mum reikia kreiptis. Ir mes kreipėmės į „Barnevernet“.

Toliau klausiant apie kontakto su NVTAT pradžia, iš tyrimo dalyvių pasakojimų atsiskleidė, kad **vaikas ieškojo pagalbos per mokyklos darbuotojus**. TD1 užsiminė, kad vaikas mokyklos sesutei pasiskundė mamos agresyviu elgesiu su juo:

<...> kad jisai nuėjo į mokyklą, sesutei pasakė, kad mama tapo labai agresyvi. Mama tapo labai pikta.

Pasakojimuose daugiausia išryškėjo, kad NVTAT klientais tampama **aplinkos žmonėms kreipiantis į NVTAT**, sunerimus dėl vaiko gerovės neužtikrinimo. TD3 atskleidė, kad jos byla buvo užvesta dėl kaimynų skundo:

<...> mano vaikas po pamokų dažnai eidavo pas klasioką pažaisti, vieną kartą klasioko mama paklausė, ką aš veikiu ir kodėl jis nenori namo, jis atsakė, kad mamos nėra (aš buvau darbe) ir jis nenori būti vienas. Tai ji kreipėsi, kad mano vaiko niekas neprižiūri. Nors nebuvo taip...

Situacijas apie aplinkos įsikišimą įvardijo ir TD4:

<...> po konflikto su vyru, kuris buvo girtas, bėgau iš namų ir vaiko neprisegiau automobilio kėdutėje, jis paskambino policijai, kad grobiu vaiką naktį, jiems sustabdžius pamatė neprisegtą vaiką, ir taip buvom perduoti instancijom.

TD5 atskleidė, kad darželio darbuotoja kreipėsi į NVTAT dėl netinkamų pusryčių:

<...> iškart vaiką išvežiau į Švediją, nes grįžau po darbo, žmona nebuvo nupirkus iš vakaro maisto, nebuvo laiko prieš darželį, tai nupirkau burgerį iš „mako“, tai paskambino, kad nemokam rūpintis vaiku. Aišku, viskas gerai dabar.

Apibendrinant galima teigti, kad šeimų kontaktai su NVTAT iš šeimos perspektyvos buvo pradėti, kai vaikas jautė šeimos narių dėmesio stoką, dėl vaiko elgesio problemų, tėvų ir vaiko bendravimo sunkumų, tėvų nesutarimų, kai vaikas ieškojo pagalbos per mokyklos darbuotojus, tėvai kreipėsi pagalbos, ugdymo įstaigų arba aplinkos žmonės kreipėsi dėl vaiko nesaugios aplinkos. Šios priežastys, kodėl šeimos susiduria su NVTAT, yra tiesioginės. Kitame poskyryje aptarsime NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos kontekstines sąlygas, dėl kurių lietuvių šeimoms iškyla sunkumų.

KONTEKSTINĖS SĄLYGOS

Tyrime išryškėjo tokios NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos kontekstinės sąlygos: vaikai turi teises ir jaučiasi teisūs (vaikai reikalauja lygaus bendravimo); teisės reglamentų nesupratimas (klientams kyla baimė dėl įstatymų nežinojimo); kalbos barjeras.

Interviu metu kalbant apie šeimą ir kultūrų skirtumus, buvo įvardyta, kad *vaikai turi teises*. Tyrimo dalyvė pasakojo, kad bendraujant su vaiku jis žino, kada yra teisus, ir reikalauja jį išklaudyti bei suprasti. Vaikai žino savo teises ir tai, kada gali atsakyti ką nors daryti, kas jiems nurodyta. TD1 kalbėjo:

O čia vaikai, jie turi, mes turim teisę. Jeigu aš pasakiau „ne“, tai, vadinasi, „ne“ ir viskas. Aš esu teisus ir, jeigu pasakiau, ir tėvai turi tą suprast. Ir tu vaikui turi bandyti aiškinti.

TD2 pasakojo, kad vyresnis vaikas jų šeimos situacijoje išmoko pasitelkti savo naudai informaciją, kurią gauna iš NVTAT:

<...> man vyresnėlis sakė, kad „Man „Barnevernet“ sakė taip ir taip, tai jei jūs nedarysit, kaip aš noriu, tai aš galiu ir pagražinti mūsų situaciją“. Realiai atvairai grasino tėvams. Gerai, kai nepasidaviau, šnekėjom ir mokėmės apie pasekmes ne tik man, bet ir jam.

TD4 vaikų savo teisių žinojimą laikė pliusu:

<...> nors mano vyriausias sūnus ir negali gyventi su manimi, bet aš galiu su juo matytis pagal įstatymą. Jam buvo 2 metai, kai pavogė iš manęs, bet kai mokykloje pradėjo šviesti apie jų teises, jis pats globėjams primena, kada ir paskambint man gali ir kada susitikt. Nors jie bandė tą kontaktą apriboti...

Kitas išryškėjęs aspektas – *teisės reglamentų nesupratimas*. Šis dalykas gali labai apsunkinti bendradarbiavimą, nes neišmanant įstatymų daug kas gali atrodyti pavojinga, kad pažeidžiamas privatumas arba sunkiau apginti savo teises į šeimą. TD1 pasakojo jautusi, kad buvo pažeistas jos privatumas, nes NVTAT iš įvairių instancijų rinko informaciją apie šeimą, o jai iškėlus šį klausimą, gavo paaiškinimą, dėl ko tokią teisę tarnyba turėjo:

<...> paaiškino mums, kad tai buvo padaryta dėl to, kad buvo panaudotas, sakykim, yra parašyta toj byloj, kad buvo panaudotas fizinis smurtas prieš vaiką. Kurio realiai net nebuvo.

TD5 vaiko išvežimą iš Norvegijos taip pat paaiškino kaip baimės vestą poelgį, nes, nežinodamas vaiko teisių apsaugos sistemos ir jos veikimo principų, nežinojo ir ko tikėtis:

Tai aš supanikavau ir iškart pas pusbrolių į Švediją išvažiuvom. Aš, aišku, į posėdį grįžau, žmona su vaiku liko.

Tyrimo metu buvo išskirti ir sunkumai dėl kalbos barjero. Tyrimo dalyviai pasakojo, kad vaiko teisių apsaugos sistemos, įstatymų ir kultūros

nesupratimo priežastis iš esmės buvo tai, kad jie nekalbėjo vietine kalba arba kalbėjo prastai. TD2 atskleidė, kad jo byla tęsėsi ne vienerius metus ir norvegų kalbos nemokėjimas prasidėjus bylai bei vėlesnis jos išmokymas turėjo didelės įtakos bylos eigai ir asmeniniam supratimui:

Kai tik prasidėjo bendravimas, tai nieko nežinojau, ką pasakydavau, tuo tikėdavau ir baiminausi visko. Bet vėliau, vėliau išmokau kalbą ir pradėjau pats skaityti teisės aktus, įstatymus ir galėjau jau jiems atgal atsakyti. Ir jų požiūris, atrodo, pasikeitė, ir pačiam lengviau buvo, kai suprasdavau viską.

TD3 paatviravo, kad nors kalbėjo angliškai, realiai nesijautė žinanti pakankamai:

<...> apie mokyklą, apie tai, kas galima ir kaip reikia elgtis, ieškodavau „Facebook’o“ grupėse tarp lietuvių komentarių. Nes nesupratau, nei kaip, nei kodėl. Nu, ir dabar nemoku gerai kalbėti, bet ką kiti kalba, suprantu, tai ir vaikui lengviau, nes jau žinau, kodėl ir kokias klaidas dariau nemokėdama kalbos.

Apibendrinant galima teigti, kad vaikai, augantys Norvegijoje, išmano savo teises nuo ankstyvo amžiaus ir nebijo jomis naudotis ne tik už šeimos ribų, bet ir šeimoje. Pažymėtina, kad įstatymų nežinojimas gali kelti papildomą baimę ir apsunkinti kliento galimybes išreikšti savo poziciją bendraujant su NVTAT. Kalba – labai svarbus veiksnys, kuris leidžia suprasti kultūrą, žmones, įstatymus, ir svarbiausia, kad ją mokėdamas asmuo jaučiasi ramesnis ir mažiau bijo.

LIETUVIŲ ŠEIMŲ POŽIŪRIS Į NVTAT

Šiame poskyryje analizuojamas įsiterpiančių sąlygų poveikis, kuris padeda atpažinti lietuvių šeimų, gyvenančių Norvegijoje, požiūrį į NVTAT. Tai, kaip klientas vertina pagalbos teikėją, turi didelę įtaką NVTAT darbo praktikai. Šis tyrimas parodė, kad įsiterpiančios sąlygos yra tokios: bijoma atvirai bendrauti (tėvai bijo netekti vaikų); tautiečiai atsiliepia neigiamai (neigiamo požiūrio formavimas); darbuotojai elgiasi etiškai (patirtis rodo, kad darbuotojai etikai nenusižengia); tėvai nesijaučia kalti (siūlo nebijoti, jei nejausti kaltės, ir pakovoti); klientai demonstruoja

neigiamą kultūrinį nusiteikimą (pastebi darbuotojų rasę, nusiteikia iš anksto nebendraavę).

Interviu dalyviams pasakojant apie kontakto su NVTAT pradžią ir jausmus buvo išskirta *baimė atvirai bendrauti*. TD4 pasakojo, kad nuo pirmos minutės žinojo negalinti rodyti savo emocijų:

<...> aš žinojau, kad negaliu verkti, negaliu rodyti, kad man skauda. Jie (NVTAT darbuotojai – aut. past.) bejausmiai ir tavo jausmus interpretuoja kaip nestabilumą. O kaip mamai, netekusiai vaiko, neverkti? Siaubinga situacija.

TD1 atskleidė, kad tautiečiai, gyvenantys šalia, mokė, kaip elgtis bendraujant su NVTAT darbuotojais, nes pasielgus netinkamai laukia neigiamos pasekmės:

Kai mums prasidėjo ta situacija, jie pradėjo, na, sakykim, mano draugė su savo patarimais: tu nesakyk to, tu nedaryk to, nes jie čia tą aną. Čia pažiūrėsi ne taip, čia, žodžiu, tave supras klaidingai, nebūk per daug atvira su jais.

Rathe ir kt. (2017) tyrimas parodė, kad žmonės, gavę informacijos apie NVTAT iš diskusijų socialiniuose tinkluose, rodė didesnę nepasitikėjimą institucija nei tie, kurie informacijos apie NVTAT veiklą gavo iš kitų institucijų. Tai patvirtino ir tyrimo dalyvė, įvardydama, kad *tautiečiai atsiliepia neigiamai* apie NVTAT ir visą Norvegijos sistemą. TD1 pasidalijo, kad jos pažįstama diskutuojant apie Norvegiją visada atsiliepdavo neigiamai:

<...> iš jos buvo labai daug negatyvų. Mokykla bloga, sistema bloga, „Barnevernet“ blogi. Viskas yra blogi, norvegai blogi ta prasme, atlyginimai blogai, viskas, negatyvas, negatyvas, negatyvas.

TD5 atskleidė, kad net ir dabar matant lietuvių forumuose klausimus apie gyvenimą su vaikais Norvegijoje ir NVTAT jam kyla įvairių emocijų:

Ir dabar matant visokius postus apie „Barnevernet“ ar šiaip, kaip klausia, ar reik, ar nereik jų bijot, tai nėra taip, kad nesinorėtų parašyt, kad geriau privenkit. Bet man nereikia to rašyt, pilna komentarų tautiečių, kurie tai parašo iš savo ar ne savo patirties.

Aure ir Daukšas (2020) savo straipsnyje aptartu tyrimu siekė išsiaiškinti, iš kur kyla lietuvių jaučiama NVTAT baimė. Tyrimo dalyvė atskleidė, kad lietuviai nuolatos galvoja ir su kitais dalijasi savo baime, jog NVTAT darbuotojai laukia prie langų, kol bus nusižengta. TD3 dalijosi savo pastebėjimu:

<...> stovi prie tavo langų ir laukia, kada tu ką padarysi ne taip. Daug lietuvių galvoja, kad, va, būtent yra taip.

Svarbus dalykas, atskleistas tyrime, buvo tai, kad tyrimo dalyviai teigė, jog formuojama nuomonė nėra teisinga ir jog *darbuotojai elgiasi etiškai*. TD5 pasakojo:

<...> kad ir kiek bijojau ir dabar, kai pagalvoji, iš baimės padariau, bet jie mane ramino, siūlė pagalbą, nors toje situacijoje jau galėjo įtarti, kad, nu, nėra normalu.

TD1 pasakojo, kad jos kaimynystėje gyvenantys žmonės dirba NVTAT ir nesikiša į aplinkinių gyvenimus:

Kaimynai dirba „Barnevernet“... Jie niekada neis ir nesikiš ar dar kažkuo tai neskųs savo kaimyno, kad vien dėl to, kad jisai dirba „Barnevernet“ ir stovi prie tavo langų, ir laukia, kada tu ką padarysi ne taip.

Tyrimas atskleidė, kad šeimos dažnai bylos pradžioje, o kai kurios – ir užbaigus bylą *nejaučia kaltės*. TD1 įvardijo, kad „mes nesijaučiam kažką tai blogai padarę“, bei tikina, kad jie (šeima) darys, kaip jiems atrodo geriau, nes „reikia už save pastovėti“. TD3 irgi nejautė, kad šeimos situacijoje su vaiku būtų galėjusi elgtis kitaip:

Nu, nebuvo kitos išeities. Aš išvis nesupratau, kas jiems netiko. Aišku, džiaugiuosi, kad viskas baigėsi, bet be jokios priežasties tiek visko reikėjo praeiti.

Interviu metu taip pats atsiskleidė *klientų kultūrinis nusiteikimas*: tyrimo dalyvė, pasakodama apie bylos eigą, darbuotoją apibūdino pagal jo rasę ir teigė, kad prie jo jautėsi nejaukiai, nes jis kitoks. TD1 dalijosi:

Jisai buvo toks, na, aš nežinau. Galbūt kažkas tai buvo kitokio, jis buvo juodaodis ir man, aš nejaučiau jam jokio, žinot, sutinki žmogų ir

tu jauti – kažkas ne taip yra su tuo žmogum. Va, nebuvo to kontakto pas mūsų pačiuose pirmutiniuose susitikimuose.

TD4 pasakojo apie kultūrų skirtumus, kurių išryškėjo bendraujant:

<...> jie šalti, dėl to tu negali rodyti emocijų. Jie nesupranta verkimo, glėbesčiavimosi. Per susitikimus su vaiku aš, vaiko mama, negaliu elgtis taip, kaip aš noriu. Gi ne skriausti noriu, noriu parodyti meilę, kad manęs nepamirštų, nenutrūktų ryšys.

Apibendrinant galima teigti, kad NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikoje viena iš išterpiančių sąlygų tampa lietuvių požiūris į NVTAT. Baimė bendrauti atvirai, tautiečių neigiami atsiliepimai sukelia abejonių dėl NVTAT darbuotojų patikimumo, bet tyrimo rezultatai rodo, kad darbuotojai elgiasi etiškai. Didelę įtaką nesėkmingai darbo praktikai gali daryti tai, kad klientai nesijaučia kalti, nes tuomet jiems sunkiau priimti teikiamą pagalbą, o gyvenant svetimoje šalyje klientų kultūrinis nusiteikimas gali kelti sunkumų ne tik pagalbos procese, bet ir kasdieniame gyvenime.

NVTAT DARBAS SU ŠEIMA

Analizuojant interviu duomenis, atsiskleidė NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos strategijos: mokyklos darbuotojų kontaktas su šeima (kreipėsi į NVTAT iš mokyklos); ugdymo įstaigos tiesioginis kreipimasis į NVTAT; policijos kreipimasis į NVTAT; NVTAT susitikimo datos paskyrimas (pirmas susitikimas su NVTAT), susitikimai įvairiose aplinkose (siekiant pažinti šeimą); įprastas (be papildomos kritikos) vertinimas; bendravimas užbaigus bylą (NVTAT darbuotojai rodo iniciatyvą bendrauti); prašomos pagalbos negavimas (TD1 įvardija, kad negavo reikiamos pagalbos); NVTAT siūlomi kursai (siekiant padėti šeimai, užbaigus bylą).

Interviu metu paprašius papasakoti kontakto su NVTAT pradžia, išryškėjo *mokyklos darbuotojų kontaktas su šeima*. Kadangi TD1 atskleidė, kad, vaikui sukontaktavus su mokyklos sesele dėl šeimos situacijos, pirmiausia ji kreipėsi tiesiogiai į šeimą (mamą):

<...> *medicinos sesutė sukontaktavo su manimi, pirmoj eilėj prieš kontaktuodama su „Barnevernet“.*

Kiti dalyviai nurodė, kad **ugdymo įstaiga kreipėsi tiesiogiai į NVTAT**. TD5 atskleidė, kad darželio darbuotojai kreipėsi į NVTAT:

<...> *aš atvežiau vaiką su pagal juos netinkama matpakke (maisto dėžute – aut. past.), tai jie per dvi valandas sugebėjo paskambinti „Barnevernet“, ir jie susisieikė su manim.*

TD4 įvardijo **policijos pareigūnų kreipimąsi į NVTAT**:

<...> *viskas įvyko žaibišku greičiu, sustabdė, pamatė vaiką, kol vienas kalbino, kitas skambino „Barnevernet“. Iškart prisistatė.*

TD1 aptarus situaciją su medicinos sesute ir gavus leidimą kreiptis į NVTAT, jie **paskyrė susitikimo datą**. Laiške buvo pranešta apie pirmo susitikimo laiką ir vietą:

Jinai (mokyklos seselė) išsiuntė visą tą bylą. Jie tuo metu sukontaktavo su manim ir paskyrė datą, sakykim, kada mums susitikti.

Tyrimo dalyviai TD2 ir TD3 nurodė, kad kreipimąsi su nurodyta data gavo registruotu laišku, be skambučio.

Siekiant pažinti šeimą įvairiose situacijose ir aplinkose, buvo paskiriami **susitikimai įvairiose aplinkose**. Tai leido darbuotojams susidaryti vaizdą apie šeimą, susipažinti, stebėti, kaip jie jaučiasi ir elgiasi kartu, atskirai, savo namuose ir svetimose patalpose. Tyrimo dalyviai pasakojo apie susitikimus ir tai, kaip smarkiai jautėsi stebimi jų metu. TD4 dalijosi:

<...> *kaip nuo pradžios sekdamo kiekvieną judesį, taip ir dabar. Ir visada vis kitur: namai, žaidimų kambarys, kavinė, jų kontoros. Nebūna tų pačių vietų.*

TD1 pasakojo:

Pradėjo su mokykla bendravimą, iš mokyklos visi raportai, įvyko meetingas (aut. past. – susitikimas). Lankėsi pas mus namuose, buvo keli dar susitikimai pas juos ofise, su manim, kartu su sūnum.

TD1 įvardijo, kad darbuotojai, apžiūrėdami jų namus, **vertino įprastai, be papildomos kritikos**:

Tikrai neieškojo prisikabint prie to, kad rozetė ne vietoj, kad vaikui pavojinga arba prailgintojas, arba dar kažkas.

TD5 ir TD3 taip pat atsiliepė teigiamai apie tai, kad darbuotojai ne ieško, kur esi blogas, o vertina tikrą esamą situaciją.

Darbuotojai su klientais *bendrauja užbaigus bylą*. Nors byla oficialiai paskelbiama užbaigta, stebėti gali neribotą laiką. Kad pasiektų gerų rezultatų ir suteiktų pagalbą jos prireikus, jie kontaktą palaiko įvairiomis techninėmis priemonėmis: laiškais, SMS žinutėmis ir t. t. TD1 pasakojo, kad NVTAT darbuotojai buvo malonūs ir ragino parašyti, kai gims vaikas, kurio ji laukiasi:

<...> mes atsisveikinome, sakau: man buvo tikrai malonu su jumis bendradarbiauti. Sakau: man labai patiko, ir jie: mums irgi, tai tu čia parašyk, kai jau mažytė gims ir ar čia viskas gerai.

Nors tyrimo dalyviai pasakojo apie tarnybos darbuotojų stipriąsias savybes, atsiskleidė ir *prašomos pagalbos negavimas*. TD1 sakė aiškiai įvardijusi, kokios pagalbos tikisi, bet jos nesulaukė:

Ko jis nedaro visiškai netgi dabar, ir mes, nors aš ir prašiau, sakau: duokit mum kažkokį psichologą, kažką, tiesiog, padėti jam adaptuotis. Nes, sakau, gimsta mažas vaikas, ir mums yra reikalinga pagalba šeimoje.

TD2 taip pat nurodė nesulaukęs prašomos pagalbos:

<...> aš realiai negavau tos pagalbos, kurios aš ir prašiau, arba bent jau ko tikėjausi.

Tyrimo dalyviai įvardijo, kad vienintelis pagalbos būdas, kurio sulaukė, – NVTAT *siūlomi kursai*. TD1 papasakojo, kad sulaukia darbuotojų žinučių apie įvairius artėjančius kursus šeimai, bet nemano, kad tokios pagalbos užtenka, ir norėtų, kad darbuotojai daugiau pabendrautų su vaiku:

<...> nu, gaunu aš iš jų tų informacinių tokių, užsirašiau į tuos kursus, kai mažytė biškį paaugs, ir vėl eisiu į kursus, bandysiu kažkaip tai atrast tą tokį. Tiktai tiek, kad aš manau, kad jie galėtų duoti kažkiek, nu, tos pagalbos psichologo, sakykim, vaikučiui pačiam. Kad bent jau pamatytų, kur yra problema, kad su vaiku pabendrautų. <...> Ką ir padariau, aš jam išsiunčiau žinutę, man atsiunčia, pavyzdžiui, jeigu kažkokie tai kursai vyksta.

TD3 dalijosi taip pat gavusi pasiūlymą dalyvauti kursuose, bet, jos nuomone, jie buvo labiau privalomi nei siūlomi:

<...> man atsiuntė įvairių kursų nuorodas ir liepė užsiregistruoti. Šiaip sakė – savanoriškai, bet iš pokalbio tono supratau, kad pasirinkimo nelabai turiu.

Apibendrinant galima teigti, kad, gavę pranešimą iš vaiko mokyklos, darbuotojai dažniausiai kontaktuoja su šeima, o jei ugdymo įstaigos arba kitos instancijos pačios išvelgia pavojų, tuomet kontaktuoja iš karto su NVTAT. Tuomet NVTAT darbuotojai paskiria pirmo susitikimo datą, kad pažintų šeimą. Susitikimai vyksta įvairiose aplinkose, darbuotojai bendrauja su klientais ir vėliau, užbaigus bylą. Nors kai kurie klientai įvardija negavę prašomos pagalbos, tyrime atsiskleidė, kad NVTAT siūlo kursus, kuriuose gali dalyvauti šeimos nariai, kad lavintų savo įgūdžius spręsti kylančius sunkumus.

BENDRAVIMO SU NVTAT IŠŠŪKIAI

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad visos ankstesniuose poskyriuose aprašytos sąlygos turi pasekmes NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikoje – kyla NVTAT ir lietuvių šeimų bendravimo iššūkių: reikalinga vertėjo pagalba komunikuojant (dėl kalbos barjero); surenkama netiksli informacija (bylos aprašuose); klientai jautėsi provokuojami; bijoma dėl klaidingos informacijos pasekmių; klientai save nuvertina darbuotojų akyse.

Interviu metu tyrimo dalyviai atskleidė, kad dėl norvegų kalbos nemokėjimo jiems buvo *reikalinga vertėjo pagalba komunikuojant*. Šią paslaugą NVTAT suteikė, bet TD1 pastebėjo, kad tai sukėlė komunikacijos keblumą, ir vėliau kalbėjo angliškai:

<...> tau neina suprast per telefoną, sakykim, ką vertėja jums sako. Arba vertėja prastai girdi, sako: prieikit arčiau prie telefono. Tai gaunasi toks nesupratimas.

TD4 taip pat minėjo, kad naudojosi vertėjo paslauga bendraudama, bet išreiškė nepasitikėjimą vertėju:

Aš iškart prašiau vertėjo. Tuo metu minimaliai šnekėjau angliškai ir visai nešnekėjau norvegiškai, tai neturėjau kitos išeities. Nors kartais galvoju, kad o jei tai ir yra priežastis, kodėl sūnus ne su manim? Vis tik trečias žmogus perdavinėjo tai, ką sakau...

Dėl kalbos barjero buvo sunkiau komunikuoti, todėl buvo **surenkama netiksli informacija**. TD1 įvardijo, kad, perskaičiusi bylos išrašą, vėliau aiškinosi dėl pateiktos netikslios informacijos:

<...> sakau: aš nesutinku su šituo faktu, nes aš to neminėjau, – pasakau, – jūs į raportą (aut. past. – ataskaitą) įrašėt. Aš sakau: nesutinku su šituo, ir, žodžiu, viską pabraukiau, kas man nepatiko... Tai jis jau tada kitaip į mane žiūrėjo.

TD2, nors ir bendravo norvegų ir anglų kalbomis, taip pat pastebėjo, kad dėl prastų norvegų kalbos žinių užrašyta informacija ne visada atitikdavo jos pasakytą:

<...> aš nežinau, ar jie nenorėjo suprasti, ar tikrai taip prastai šnekėjau, bet tikrai būdavo, kad skaitai ir nesupranti, iš kur jie ištraukė tokią informaciją.

Tyrimo dalyviai įvardijo, kad nagrinėjant bylą **jautėsi provokuojami**. TD1 pasakojo, kad, vyrą pakvietus į asmeninę apklausą, ji stengėsi jį paruošti iš anksto, nes asmeninėje apklausoje dalyvavo pirma, bet klausimai nesutapo, darbuotojų tonas bendraujant su vyru buvo griežtas, ir tai kėlė provokacijos jausmą:

<...> mums nepatiko tik vienas dalykas: kai vyras mano buvo apklausoje, kad mano vyrui buvo pateikta melaginga informacija, ne melaginga informacija – ne taip pasakiau – melagingi klausimai. Va taip, nes bandyta, jis buvo bandomas išprovokuoti, aš kaip supratau. <...> buvo bandyta jį išprovokuoti, nes su juo labai ganėtinai ir griežtai kalbėjo. Ir tas pokalbis vyko visiškai kita linkme negu kad tai vyko su manim. <...> Įdomiai bendravo pačioj pradžioj, tai jie buvo tokie griežtai ganėtinai nusiteikę. Susitinki ir vos ne taip, kad klausimai.

TD4 taip pat jautėsi provokuojama:

<...> kadangi su vyru konfliktavome, tai atrodė, kad jie iš to bando išlošti. Jie klausdavo tokių klausimų, ta formuluotė, kad atsakymas visada

gaudavosi blogas. Jei ne ta amžina provokacija, stebėjimas, tai (vaiko vardas) būtų su manimi.

Pasakojant apie klaidingai užrašomą ir suprastą informaciją, atsiskleidė kliento **baimė dėl klaidingos informacijos pasekmių**. Ką tik pateiktoje citatoje TD4 įvardijo mananti, kad dėl klaidingos informacijos vis dar negali auginti savo vaiko. Nors TD1 nenurodė tikslių pasekmių, vis dėlto atskleidė, kad informaciją tikrinti labai svarbu, nes jos nepatikrinus pasekmės gali būti negeros:

<...> labai yra svarbu šitie faktai, nes jeigu tu raportą (aut. past. – atskaitą) tokį paliksi, kokį jie parašė, tai tada nieko gero nelauk.

Baimė ir ankstesnės patirtys gali nulemti tai, kad klientai slėps savo realų gyvenimą bei **save nuvertins darbuotojų akyse**. Pavyzdžiui, TD1 pasakojo, kad, pamačiusi vieną iš užduočių, kurias skyrė NVTAT darbuotojai, iš karto ėmė teisintis, jog užduotis nėra jos gabumams:

Ir mes pasakėme: mes nesam aukščiausioji IQ šeima. Sakom: nu čia yra neįmanoma per 6 minutes surinkt. Aišku, gal čia priklauso nuo to, kiek tu surenki. Sako: ne, mes žiūrim, sako, kaip jūs elgiatės, sako, va, tos 6 minutes, ir, sako, mes žiūrim, sako, jūs stresuojate, ar ne.

TD3 pasakojo, kad dėl esamos situacijos gėdijosi savo darbo:

<...> galvoju, kad dėl to, kad esu valytoja, mane laiko blogesne mama. Kiekvieną kartą jiem paklausus ko nors apie darbą, aš pasijusdavau prastesnė. Nors finansiškai mum nėra prastai.

Apibendrinant galima teigti, kad NVTAT ir lietuvių šeimos susiduria su bendravimo iššūkiais, nes tam turi įtakos daug kontekstinių veiksnių, pvz., kalbos nemokėjimas, aplinkinių žmonių neteisingos nuomonės formavimas ir kt. Komunikuojant su NVTAT darbuotojais dažnai reikalinga vertėjo pagalba, todėl gali būti surenkama netiksli informacija. Dėl kalbos nemokėjimo ir nesusipažinimo su NVTAT darbo struktūra klientai gali jaustis provokuojami. Aplinkos suformuota baimė ir Lietuvos žiniasklaidoje plačiai aptartos pavienės bylos konstruoja baimę dėl klaidingos informacijos perdavimo pasekmių, kurios gali išskirti šeimą.

Ta pati baimė ir nežinojimas gali skatinti save nuvertinti darbuotojų akyse, nes bijoma suklysti arba būti teisiamiems.

IŠVADOS

Atlikus ašinių kodavimą, tyrimo duomenų analizėje išryškėjo fenomeno – NVTAT darbo su lietuvių šeimomis praktikos priežastinės sąlygos, dėl kurių tampama NVTAT klientu. Šeimos kontaktas su NVTAT iš šeimos perspektyvos gali būti pradėtas dėl vaiko patiriamos dėmesio stokos (vaikas jautė šeimos narių dėmesio stoką), vaiko elgesio problemų, tėvų ir vaiko bendravimo sunkumų, tėvų nesutarimų (skyrybų atveju). Kontaktas su NVTAT gali atsirasti, kai vaikas pagalbos ieško pats per mokyklos darbuotojus, pagalbos kreipiasi tėvai, kreipiasi ugdymo įstaigų arba aplinkos žmonės dėl vaiko nesaugios aplinkos. Tyrime išryškėjo ir NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos kontekstinės sąlygos. Vaikai, augantys Norvegijoje, yra supažindinami su jų teisėmis nuo ankstyvo amžiaus, jas išmano ir nebijo jomis naudotis ne tik už šeimos ribų, bet ir šeimoje. Vienas iš iššūkių, kylančių šeimoms bendraujant su NVTAT, – įstatymų nežinojimas, kuris gali sukelti papildomą baimę ir apsunkinti klientų galimybes išreikšti savo poziciją, ginti savo teises bendraujant su NVTAT. Taip pat analizuojant tyrimo duomenis atsiskleidė, kad NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikoje įsiterpiančiomis sąlygomis tampa lietuvių požiūris į NVTAT. Baimė atvirai bendrauti, tautiečių neigiami atsiliepimai apie šią tarnybą sukelia abejonių dėl NVTAT darbuotojų patikimumo, bet tyrimo rezultatai rodo, kad, kontaktuodami su šeimomis, darbuotojai elgiasi etiškai. Didelę įtaką nesėkmingai darbo praktikai gali turėti tai, kad klientai nesijaučia kalti, nes tuomet jiems sunkiau priimti teikiamą pagalbą, o gyvenant svetimoje šalyje klientų kultūrinis nusiteikimas gali sukelti sunkumų ne tik pagalbos procese, bet ir kasdieniame gyvenime.

Atliekant tyrimo duomenų analizę išryškėjo NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikos strategijos: gavę pranešimą, mokyklos darbuotojai dažniausiai kontaktuoja su šeima, tuomet NVTAT darbuotojai paskiria pirmo susitikimo datą, siekdami pažinti šeimą,

susitikimai vyksta įvairiose aplinkose. Užbaigus bylą, darbuotojai nenutraukia kontakto su klientais, kad galėtų suteikti pagalbą pagal poreikį. Tyrimo duomenys rodo, kad klientai nesijaučia išgirsti ir nesulaukia prašomos pagalbos, bet NVTAT siūlo kursus, kuriuose gali dalyvauti šeimos nariai, kad lavintų savo įgūdžius spręsti sunkumus, kylančius kasdienėse situacijose. Tyrime atskleistos sąlygos turi pasekmių NVTAT darbuotojų darbo su lietuvių šeimomis praktikoje – kyla NVTAT ir lietuvių šeimų bendravimo iššūkių. Tai nulemia daug kontekstinių veiksnių, pvz., kalbos nemokėjimas, nepasitikėjimas darbuotojais, aplinkinių neigiamos nuomonės apie minėtą tarnybą formavimas. Komunikuojant su NVTAT darbuotojais dažnai reikalinga vertėjo pagalba, todėl gali būti surenkama netiksli informacija. Dėl kalbos nemokėjimo ir nesusipažinimo su NVTAT darbo struktūra klientai gali jaustis provokuojami. Aplinkos suformuota baimė ir Lietuvos žiniasklaidoje plačiai aptartos pavienės bylos konstruoja baimę dėl klaidingos informacijos perdavimo pasekmių, kurios gali išskirti šeimą. Ta pati baimė ir nežinojimas gali skatinti save nuvertinti darbuotojų akyse, nes bijoma suklysti arba būti teisiamiems.

Tyrimo rezultatai rodo, kad, darbuotojams labiau atsižvelgiant į kultūrų skirtumus bei kultūrinius elementus, darbas nebūtų toks sudėtingas tiek darbuotojams, tiek šeimoms. Atsižvelgiant į tai, kad imigrantų daugėja ir daugiakultūrė visuomenė toliau augs, reikia atsižvelgti į šias įžvalgas ir tobulinant darbuotojų rengimą, – tai padėtų tolesnei vaikų gerovės tarnybos veiklai, leistų šeimoms jaustis saugesnėms ir sustiprintų teigiamą NVTAT įvaizdį, kuris kuriamas per socialinius tinklus.

TYRIMO RIBOTUMAI

Teisės reglamentuose nepavyko rasti Norvegijos VTAT specialistų sudėties pagal profesinę kvalifikaciją, tad turimi duomenys neleidžia tiksliai pasakyti, kada Norvegijos VTAT veikia socialiniai darbuotojai, o kada – kitokią kvalifikaciją turintys darbuotojai, nors mokslinėje literatūroje VTAT specialistai dažnai yra įvardijami kaip socialiniai darbuotojai.

LITERATŪRA

1. Alseth, A. K., ir Flem, A. L. (2017). Sosialarbeiderdanning i et mangfoldig studiefelleskap - en ressurs for barnevernet? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(3), 186–205. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-03-05>
2. Aure, M., ir Daukšas, D. (2020). Lithuanian families in Norway and their fear of the Child Protection Agency. In J. Hiitola, K. Turtiainen, S. Gruber ir M. Tiilikainen (Eds.), *Family life in transition: Borders, transnational mobility, and welfare society in Nordic countries* (pp. 58–68). London, New York: Routledge. doi:10.4324/9780429024832-6
3. Barne- og familiedepartementet (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid – Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Regjeringen. Žiūrėta 2024 m. sausio 4 d. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-7/id2966836/>
4. Berg, B., ir Paulsen, V. (2021). *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (p. 189). Universitetsforlaget.
5. Ejaz, H. (2021). *Barnevernet i møte med minoritetsfamilier*. University of Stavanger. Studentoppgaver (SV-IS) [628]. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. <https://hdl.handle.net/11250/2835661>
6. Gjertsen, P. Å. (2010). *Sosialpedagogikk - forståelse, handling og refleksjon*. Fagbokforlaget.
7. Gullestad, M. (2004). Blind slaves of our prejudices: Debating “culture” and “race” in Norway. *Ethnos: Journal of Anthropology*, 69(2), 177–203. <https://doi.org/doi:10.1080/0014184042000212858>
8. Helland, T. (2020). *A comparative analysis of the Child Protection Systems in the Czech Republic, Lithuania, Norway, Poland, Romania and Russia*. Centre for Research on Discretion and Paternalism. University of Bergen. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/21640/2020-Helland-ed.-BFD_report.-A-comparative-analysis-of-CPS-in-the-Czech-Republic-Lithuania-Norway-Poland-Romania-and-Romania.pdf
9. Hennink, M., Hutter, I., ir Bailey, A. (2020). *Qualitative research methods*. Thousand Oaks: Sage Publications Limited.
10. Hollekim, R., Anderssen, N., ir Daniel, M. (2016). Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families. *Children and Youth Services Review*, 60, 52–60. <https://doi.org/doi:10.1016/j.childyouth.2015.11.004>
11. Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto išvados dėl Lietuvos įžanginės ata-skaitos. CRC/C/15/Add. 146. 2001 01 26, 25–26 punktai.

12. Križ, K., ir Skivenes, M. (2010). "Knowing our society" and "fighting against prejudices": How child welfare workers in Norway and England perceive the challenges of minority parents. *British Journal of Social Work*, 40(8), 2634–2651. <https://doi.org/doi:10.1093/bjsw/bcq026>
13. Moilanen, K. L., Shaw, D. S., ir Fitzpatrick, A. (2009). Self-regulation in early adolescence: Relations with mother–son relationship quality and maternal regulatory support and antagonism. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(11), 1357–1367. <https://doi.org/doi:10.1007/s10964-009-9485-x>
14. Nagy, G., ir Falk, D. S. (2000). Dilemmas in international and cross-cultural social work education. *International Social Work*, 43(1), 49–60. <https://doi.org/10.1177/a010520>
15. Petružytė, D. (2008). Grindžiamosios teorijos metodologija: B. Glaser'io ir A. Strauss'o versijų palyginimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 21, 72–89. doi:10.15388/SocMintVei.2008.1.6048
16. Rathe, L., Holst, L. S., Holbæk-Hansen, J., ir Andersson, S. T. (2017). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn*. Rapport. Ipsos. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Tillit_til_barnevernet_blant_personer_med_innvandrerbakgrunn.pdf
17. Sakalauskas, G. (2001). *Vaikų ir jaunimo teisių apsauga Lietuvoje*: pranešimas apie žmogaus socialinę raidą (p. 94). Vilnius: Jungtinių Tautų vystymo programa / Socialinės politikos grupė.
18. Sakalauskas, G., ir Ūselė, L. (2007). Smurto prieš vaikus draudimo socialiniai ir teisiniai aspektai. *Teisės problemos*, 2, 7–56.
19. Sandvold, S. (2021). *Minoritetsfamiliens møte med det norske barnevernet*. NTNU. Institutt for sosialt arbeid. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. <https://hdl.handle.net/11250/2785772>
20. Statista (2022). *Number of immigrants to Norway in 2021, by country of origin*. Statista. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. <https://www.statista.com/statistics/586630/number-of-immigrants-in-norway-by-country-of-origin/>
21. Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., ir Mevik, K. (Red.) (2019). *Barnevernspedagog: en grunnbok*. Universitetsforlaget.
22. Tamutienė, I. (2018). Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas = Practice of Public Policy and Administration*, 17(1), 24–37. <https://doi.org/10.5755/fj01.ppa.17.1.20605>
23. Tamutienė, I., ir Snieskienė, D. (spaustuvėje). Child protection in Lithuania. In J. Berrick, N. Gilbert ir M. Skivenes (Eds.), *International handbook of child protection systems*. Oxford, New York: Oxford University Press.

24. Tessem, L. B. (2015). *Lang vei til barns rettsvern*. Aftenposten. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 20 d. <https://www.aftenposten.no/norge/i/6qk5o/lang-vei-til-barns-rettsvern>
25. Vaiko teisių konvencija (1995, liepos 21). *Valstybės žinios*, Nr. 60-1501. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>
26. Žydžiūnaitė, V., ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

LEDA NORGIALIENĖ

“STIFTELSEN FOSSUMKOLLEKTIVET”, NORWAY

NORWEGIAN CHILD PROTECTION WORKERS’ PRACTICE WITH LITHUANIAN FAMILIES: WHAT TO EXPECT AND HOW TO PREPARE AS A FAMILY

SUMMARY

The practice of the Norwegian Child Rights Protection Service with Lithuanian families is a topic of growing interest in the field of social work. The relevance of this topic is based on the increasing number of Lithuanian families who turn to Norwegian child protection services for various reasons, including economic migration, domestic violence, and child abuse. The study aims to examine the practice of Norwegian child protection workers in dealing with Lithuanian families and the extent to which their approach is culturally sensitive and effective. NCRPS work practice with Lithuanian families, causal conditions determining becoming a client of NCRPS. The research revealed the contextual conditions of NCRPS employees’ work practice with Lithuanian families, the challenges that arise when families communicate with NCRPS. Also, the analysis revealed that the work practices of NCRPS employees with Lithuanian families in intervening conditions become the Lithuanian attitude towards NCRPS. During the analysis of the research, the strategies of NCRPS employees’ work practice with Lithuanian families were revealed. The conditions revealed in the study influence the consequences of NCRPS staff’s work practice with Lithuanian families, when NCRPS and Lithuanian families face challenges in communication. The results of the study show that if employees take

cultural differences and cultural elements into account more, work would not be so difficult for both employees and families. Given that the numbers of immigrants are increasing and the multicultural society will continue to grow, these observations should be taken into account and improving the training of employees would help the further activities of the child welfare service, provide more sense of security to families and increase the positive image of NCRPS that is created through social networks.

Keywords: *Lithuanian families, Norwegian child protection services, work with families, cultural differences, cultural sensitivity, social work practice.*